

INTERESSEKONFLIKTER

Københavns Universitets overordnede principper
for håndtering af interessekonflikter

En praktisk guide til universitetets forskere

INTERESSEKONFLIKTER

Københavns Universitet ønsker at styrke forskningssamarbejdet med private og offentlige virksomheder.

Københavns Universitet er en anerkendt, international forskningsinstitution og har som et af sine fremmeste mål at engagere sig i og samarbejde med det omgivende samfund. Universitetets ansatte deltager i en lang række eksterne aktiviteter. Det kan fx være offentlige rådgivende organer og råd, ekspertbistand i forskellige sammenhænge, deltagelse i den offentlige debat, konsulentbistand, start af virksomhed, samarbejde med den private sektor gennem forskningssamarbejder og kommercialisering af forskningsresultater.

Universitetet anser sådanne aktiviteter som værende vigtige og i den offentlige interesse og som værdifulde bidrag både til universitetets virke og for universitetets ansatte.

Når samarbejdet intensiveres, øges også risikoen for, at potentielle, reelle eller oplevede interessekonflikter opstår. En forskers primære interesse vil være erkendelse af ny viden, at denne viden publiceres, og at der tiltrækkes midler, så forskningen kan fortsætte. En interessekonflikt kan eksempelvis opstå, når:

- Forskere får bijob (som fx konsulent eller rådgiver).
- Forskere bliver ejere/medejere eller stiftere/medstiftere af en virksomhed.
- Forskeres opfindelser udlicenseres til en virksomhed.
- Forskere har anden tilknytning til en virksomhed, hvorved der skabes en situation, som betyder at vedkommende har en interesse i, at virksomheden får fortrin og fremdrift.

Københavns Universitet ønsker at understøtte medarbejderes eksterne aktiviteter mest muligt samtidig med, at interessekonflikter (potentielle, reelle eller oplevede) erkendes og håndteres.

INTERESSEKONFLIKTER

– Særligt om spin-out

Københavns Universitet ønsker ligeledes at understøtte etableringen af spin-out virksomheder med udgangspunkt i universitetets forskningsresultater med henblik på at skabe vækst og arbejdspladser.

Skaberen af forskningsresultaterne er som regel selv involveret i en sådan spin-out virksomhed. Hvis virksomheden kan drage gavn af et samarbejde med universitetet, fx som part i et forskningsprojekt, eller mere praktisk at få foretaget nogle målinger, som kun universitetet kan udføre, kan en universitetsforsker komme til at stå i en situation, hvor rollen som forsker er i konflikt med rollen som ejer eller medejer af en virksomhed.

AFGRÆNSNING

– *Hvad behandles i denne guide*

Denne guide om interessekonflikter dækker alle ansatte forskere (hel- og deltids-) og administrative medarbejdere. Der skrives dog her efterfølgende kun 'forsker'.

Denne guide omhandler de interessekonflikter, som kan påvirke universitetets samarbejde med en ekstern part, fordi:

- En involveret forsker har bijob i virksomheden.
- En involveret forskers opfindelse er blevet udlicenseret til virksomheden.
- En involveret forsker – eller en nærtstående pårørende – er ejer eller medejer af den virksomhed, som ønsker at indgå i et samarbejdsprojekt med universitetet.
- Der eksisterer en anden forbindelse til virksomheden, som skaber en interessekonflikt.

Med udgangspunkt i bl.a. forvaltningsloven, Københavns Universitets Praksisudvalgs kodeks for god videnskabelig praksis og ”Danish Code of Conduct for Research Integrity” gøres der her rede for sådanne interessekonflikter, hvorledes disse kan opstå, og hvordan de bør håndteres.

Her beskrives de situationer, hvor forskere ønsker at indgå i et samarbejde med en virksomhed, hvori de har en direkte økonomisk eller personlig interesse (det kan fx være enten via bibeskæftigelse i eller medejerskab af virksomheden), og hvor interessekonflikten vedrører beslutning om anvendelse af universitetets udstyr og andre faciliteter samt forhandling af samarbejdsaftaler og licensaftaler.

Hvis en forskers nærtstående (fx ægtefælle/samlever eller børn) har en direkte økonomisk eller personlig interesse i en virksomhed, vil ovennævnte situationer også udgøre en interessekonflikt.

– Hvad behandles ikke i denne guide

Bibeskæftigelse: Forskeres bibeskæftigelse i sig selv – som kan komme til at udgøre en interessekonflikt for forskeren – og forskeres forpligtelse til at deklarere bibeskæftigelse er ikke genstand for denne guide, men kan findes på Medarbejderguiden på KUNet. Find et link på side 14.

God videnskabelig praksis: Denne guide beskriver ikke god videnskabelig praksis og forskeres integritet i forbindelse med samarbejde med tredjemand (fx at man kunne hælde til at fortolke resultater positivt i håbet om at tiltrække yderligere forskningsmidler fra en finansierende tredjepart).

Publicering: Publicering af forskningsresultater sker i forhold til KUs retningslinjer. Aftaler om eventuel kortere udsættelse af publicering skal håndteres af universitetets Tech Trans Kontor. Forskeres samarbejde med virksomheder reguleres i samarbejdsaftaler, hvor rettigheder og forpligtelser – også i relation til publicering – forhandles af universitetets Tech Trans Kontor.

- For en mere udførlig gennemgang henvises der til ”Københavns Universitet overordnede principper for samarbejder med eksterne parter”.
- Herudover findes der udførlige retningslinjer for god videnskabelig praksis i forbindelse med bl.a. publikationer. Læs mere om dette i området for god videnskabelig praksis på Forskerportalen på KUNet. Find et link på side 14.

Inhabilitet: Endelig vedrører guiden ikke inhabilitet i forbindelse med fx vejledning af studerende eller phd-studerende.

HVAD ER EN INTERESSEKONFLIKT?

Som ansat forsker på Københavns Universitet er man forpligtet til at handle i universitets bedste interesse, forfølge universitetets mål og ikke lade andre interesser eller aktiviteter influere på denne forpligtelse.

Interessekonflikter opstår, når en forsker har økonomiske eller personlige interesser, som u hensigtsmæssigt kan indvirke på forskerens dømmekraft. Generelt set kan dette ske, når en ekstern interesse indebærer et incitament for forskeren til at påvirke vedkommendes udførelse af sine universitetsaktiviteter, og forskeren samtidig har mulighed for at påvirke universitets beslutninger og handlinger (som fx beslutningstager eller principal investigator). Sådanne økonomiske interesser kan fx skyldes forskerens bijob (fx som ansat eller konsulent) eller forskerens private ejerinteresser (fx aktier eller patentrettigheder).

En interessekonflikt af økonomisk natur er til stede, når der er mulighed for en personlig økonomisk gevinst for en selv eller for ens nærmeste familie eller venner – eller hvor en tredjepart med rimelighed kan mene, at en mulig økonomisk gevinst har indflydelse på en persons gøren og laden.

Økonomiske interesser kan være:

- Betaling for serviceydelser
- Aktier, andele eller andre ejerskabsmæssige værdier
- Intellektuelle rettigheder (patenter, copyrights og royalties/indkomst fra sådanne rettigheder).

Personlig interesse kan være i forhold til et karriereforløb, et uddannelsesforløb eller en gevinst for familie eller venner.

Interessekonflikter er mangeartede, og det er ikke muligt at redegøre for enhver situation, som kan udgøre en interessekonflikt. Bibeskæftigelse inden for en forskers faglige område vil ofte give anledning til en interessekonflikt, hvis den virksomhed vedkommende forsker er ansat ved, ønsker et samarbejde med universitetet. Her kan det være svært at se, om forskeren agerer som virksomhedsansat eller som universitetsansat forsker i samarbejdet.

Hvis en forskers nærtstående (fx ægtefælle/samlever, børn) ejer eller er ansat i en virksomhed, kan dette også udgøre en interessekonflikt for forskeren, hvis forskeren indleder en form for samarbejde med virksomheden.

Herudover kan en forsker – også uden at være medejer eller ansat i en virksomhed – have en økonomisk interesse i en virksomheds fremdrift, fx fordi virksomheden har indlicenseret forskerens opfindelse og kommercialiserer den, hvorved forskeren får en indtægt.

Det er hverken odiøst eller forbudt at have en interessekonflikt. Det er blot vigtigt, at interessekonflikten erkendes, bliver belyst og håndteret, både af forskeren og af universitetet. Hvis disse situationer håndteres korrekt, kan aktiviteter oftest fortsætte som normalt. Herved kan både forskerens pligter over for universitetet og vedkommendes integritet sikres, og omverdenens tillid til Københavns Universitet og universitetets troværdighed udadtil opretholdes.

Interessekonflikter, der derimod ikke håndteres, kan potentielt skade både forskerens og universitetets omdømme.

INTERESSEKONFLIKTER

– Særligt vedrørende spin-outs

Universitetsbaserede spin-out virksomheder er typisk karakteriseret ved:

- At de er relativt små og nydannede.
- At de ofte er baseret på forskningsresultater skabt ved og ejet af universitetet og indlicenseret af opfinderen, som typisk også er grundlægger af virksomheden.

Inden for de seneste år er der skabt forskellige incitamentstrukturer på universitetet med henblik på at skabe flere spin-out virksomheder (fx Copenhagen Spin-outs, proof-of-concept-midler mm).

Disse spin-out virksomheder præsenterer muligheder for udvikling og kommercialisering af universitetets forskningsresultater, men er samtidig afhængig af det tætte samspil mellem opfinder, universitet og virksomhed. Dette samspil skaber ofte interessekonflikter for den entreprenante forsker, som ønsker både at opretholde sin universitetsansættelse og sit engagement i virksomheds-etablering.

Virksomheder, der er etableret af en eller flere universitetets forskere, som (evt. i en overgangsperiode) ønsker at deltage aktivt i videreudviklingen, vil ofte kunne drage nytte af at være lokaliseret på universitetet og have adgang til laboratorier og forskerkolleger. Spin-out virksomhedens tilstedeværelse på universitetet kræver dog opmærksomhed på enhver mulig interessekonflikt, og der skal være 'vandtætte skotter' mellem de forskningsaktiviteter, der vedrører henholdsvis universitetet og virksomheden.

EKSEMPLER PÅ INTERESSEKONFLIKTER

Følgende tre eksempler kan tjene til illustration af interessekonflikters mangeartethed:

- En institutleders ægtefælle er medejer af en nystartet virksomhed, som mangler laboratorieplads. Virksomheden vil derfor gerne leje sig ind på ægtefællens institut, hvor der er netop de faciliteter, virksomheden har behov for. Da institutlederen er ansvarlig for allokering af instituttets lokaler, har institutlederen en interessekonflikt i forhandlingen med virksomheden.
- En forsker har stiftet en virksomhed på baggrund af en opfindelse, som han har skabt på universitetet. Forskeren ser et potentiale for både universitetet og for virksomheden i at deltage i et Innovationsfondsprojekt. I forhandlingerne om projektets opgaver, bevillingens anvendelse og virksomhedens option til opfindelser fra projektet, har forskeren en interessekonflikt.
- En forskers opfindelse er udlicenseret til en virksomhed, som forskeren har et kontinuerligt samarbejde med. Licensaftalen giver forskeren en årlig indkomst ved virksomhedens salg af produkter baseret på opfindelsen (i henhold til universitetets vederlagsregler). I et efterfølgende samarbejdsprojekt med virksomheden ser forskeren mulighed for at øge virksomhedens indtjening på opfindelsen (og dermed også sin egen), dog uden at det vil være den store forskningsmæssige landvinding. I dette eksempel har forskeren en interessekonflikt uden at være ansat eller medejer i virksomheden.

REGLER FOR INTERESSEKONFLIKTER

Der gælder følgende for interessekonflikter:

- En forsker må ikke udføre forskningsaktiviteter under forhold, hvor vedkommende har en interessekonflikt, som ikke er blevet afklaret og håndteret.
- En forsker må ikke deltage direkte i forhandlingen af samarbejdsaftaler, licensaftaler eller andre lignende forhold mellem Københavns Universitet og en virksomhed, hvor vedkommende forsker har en økonomisk interesse.
- Forskere har en forpligtelse til at anmelde bibeskæftigelse, jfr. reglerne for bibeskæftigelse, som kan læses på Medarbejderguiden på KUnet. Find et link på side 14.

Dette skaber gennemsigtighed. Forskere må dog tage yderligere skridt for at sikre tilstrækkelig oplysning og gennemsigtighed på universitetet; fx hvis der skal laves en samarbejdsaftale, skal den bibeskæftigede forsker oplyse Tech Trans Kontoret om interessekonflikten og dens karakter, så der kan handles i forhold til den. Det samme gælder, hvor interessekonflikten ikke er opstået på grund af bibeskæftigelse, men på grund af andre forhold, fx medejerskab.

Forskningssamarbejde samt anvendelse af universitetets lokaler og faciliteter skal ske under aftaler, som er forhandlet og godkendt af Campus service og/eller Tech Trans Kontoret.

Ovennævnte gælder også i de tilfælde, hvor interessekonflikten er til stede på grund af andre forhold, fx ens families forhold.

Man kan læse mere om samarbejdsaftaler på Forskerportalen på KUnet. På området for Campus Økonomi kan man læse nærmere om anvendelse af lokaler.

Find links til begge områder på side 14.

HVAD GØR MAN, HVIS MAN HAR EN INTERESSEKONFLIKT

Ansvar for at erkende og belyse en interessekonflikt ligger hos forskeren. Man bør derfor til stadighed objektivt overveje, hvordan en given situation kan anskues udefra. Åbenhed om interessekonflikten over for nærmeste overordnede og andre, som har brug for information herom, er således en vigtig parameter i den korrekte håndtering af interessekonflikter. Anmeldelse af bibeskæftigelse, hvor der er en interessekonflikt, er obligatorisk, men ikke tilstrækkelig, da en interessekonflikt også kan følge af andre forhold.

Når en forsker kan se – eller med rimelighed burde kunne se – at vedkommende har en interessekonflikt, skal forskeren henvende sig til nærmeste leder/institutlederen (for en institutleders vedkommende dekanen, alternativt rektor). I samarbejde med nærmeste leder skal forskeren drøfte alle interessekonfliktens aspekter, herunder hvorledes interessekonflikten reduceres og/eller håndteres.

Bemærk herudover, at:

- Bibeskæftigelse skal anmeldes i henhold til reglerne, som kan findes på Medarbejderguiden på KUnet.
- Interessekonflikter i denne sammenhæng skal fremgå af CURIS. Find vejledning til dette i området for CURIS registrering på Forskerportalen på KUnet.

Link til begge disse områder findes på side 14.

HVAD KAN INDGÅ I VURDERINGEN AF INTERESSEKONFLIKTENS OMFANG

Hvor interessekonflikten er skabt af bibeskæftigelse, bør graden og arten af bibeskæftigelse betragtes:

- Hvor mange timer arbejder forskeren i virksomheden, og hvad beskæftiger vedkommende sig med – er det forskerens kerneområde, eller er det i yderkanten af, hvad vedkommende beskæftiger sig med på universitetet?
- Hvis medejerskab af en virksomhed udgør interessekonflikten, bør forskerens ejerandel betragtes. Er der tale om 10% eller 100%? Har forskeren afgørende indflydelse på, hvad der besluttes i virksomheden? Er forskeren samtidig også ansat i virksomheden?

Størrelsen af den økonomiske interesse bør dog ikke indgå som en selvstændig parameter i en vurdering af en interessekonflikt. Det, der kan være af ubetydelig interesse for én person, kan være meget signifikant for en anden. Enhver økonomisk interesse bør drøftes, uanset hvor ubetydelig den må forekomme at være.

Hvor interessekonflikten er af mere indirekte karakter, fx fordi en virksomhed har indlicenseret og kommercialiserer forskerens opfindelse, bør størrelsen på det vederlag, forskeren modtager (og fremtidigt vil kunne modtage) i licensindtægter for opfindelsens udnyttelse, indgå i drøftelsen.

Omvendt kan vigtigheden af forskerens deltagelse i et projekt også overvejes. Måske kan projektet gennemføres, men uden den berørte forsker.

HÅNDTERING AF INTERESSEKONFLIKTEN

Det er institutlederens (eller for institutlederens vedkommende: dekanens eller rektors) ansvar, at der bliver truffet en beslutning om, hvordan en interessekonflikt skal håndteres.

Der er mange mulige løsninger. Universitets aktiviteter kan modificeres, beslutninger, som vedrører universitetets aktiviteter, kan overlades til en anden ansat, som ikke er underlagt forskerens supervision (alternativt institutlederen), eller aktiviteterne kan overvåges af fx institutlederen. I en given situation kan det blive nødvendigt, at forskeren reducerer ansættelsen i bijobbet eller nedsætter sin ejerandel i en virksomhed. Det er forskerens ansvar at efterleve den fælles beslutning, der bliver truffet om interessekonflikten.

Det anbefales, at den fælles beslutning nedfældes og lægges på forskerens personalesag. Hvis beslutningen inddrager andre instanser på universitetet, er det forskerens ansvar at informere disse herom.

- Man kan læse mere om interessekonflikter, bibeskæftigelse mv. på Forskerportalen på KUNet (god videnskabelig praksis) og Medarbejderguiden på KUNet (bibeskæftigelse).

Find links til begge disse områder på side 14.

LÆS MERE PÅ KUnet:

Du kan læse mere relevant information om Københavns Universitets regler og praksis på de følgende på sider på KUnet.

- God videnskabelig praksis – Forskerportalen på KUnet
intranet.ku.dk/forskning/praksisudvalget
- Regler og principper for samarbejdsaftaler – Forskerportalen på KUnet
intranet.ku.dk/forskning/innovation/samarbejdsaftaler/
- Vejledning til registrering af interessekonflikter i CURIS – Forskerportalen på KUnet
intranet.ku.dk/forskning/publicering/curis_registrering/inddater/
- Regler for bibeskæftigelse – Medarbejdersguiden på KUnet
intranet.ku.dk/medarbejdersguide/hr/ansat/forskere/bibeskaeftigelse/
- Anvendelse af lokaler – Campus Økonomi på KUnet
intranet.ku.dk/cas/oekonomi/

Potentielle samarbejdspartnere kan læse mere om samarbejde med Københavns Universitet på universitetets erhvervsportal:

erhverv.ku.dk

Forskning & Innovation

© Københavns Universitet, november 2016

Udgiver

Københavns Universitet
Kommunikation
Nørregade 10
Postboks 2177
1017 København K
www.ku.dk

Kontakt

Forskning & Innovation
Københavns Universitet
Universitetsparken 1
2100 København Ø
Telefon +45 35 32 66 03
inno@adm.ku.dk

Redaktion

Mette Andrup
Karen Laigaard

Foto

KU Billedarkiv
Pixabay

Grafisk design

Nanna Obel Design

Tryk

Best-Buy-Broker

Oplag

2.000

Papir

Multi Art Silk (250 gram/150 gram)

Typografi

Adobe Garamond og Frutiger

